

Lyhyt matematiikka 30.3.2005, ratkaisut:

- a) Yhtälö $3x + 2 = x - 4(5x - 1)$ sievennyy muotoon $22x = 2$. Ratkaisu on $x = \frac{1}{11}$.

b) Kertomalla puolittain 30:llä saadaan yhtälö muotoon $3x + 2x = 30x + 30$ eli $25x = -30$. Tämän ratkaisu on $x = -\frac{30}{25} = -\frac{6}{5}$.

Vastaus: a) $x = \frac{1}{11}$, b) $x = -\frac{6}{5}$.
- Pythagoraan lauseen mukaan $x^2 + (3x + 3)^2 = 25^2$. Tämä on toisen asteen yhtälö $10x^2 + 18x - 616 = 0$. Sen ratkaisu on $x = \frac{1}{20}(-18 \pm \sqrt{324 + 24640}) = \frac{1}{20}(-18 \pm 158)$ eli $x = -8,8$ tai $x = 7$. Koska kateetin pituus on positiivinen, vain jälkimmäinen ratkaisu kelpaa. Toisen kateetin pituus on $3x + 3 = 24$. Vastaus: 7 ja 24.
- Yhdentoista ensimmäisen kuukauden menot ovat $11 \cdot 1651,20 = 18163,20$, joten koko vuoden menojen kuukausikeskiarvo on $\frac{1}{12}(18163,20 + 1814,88) = 1664,84$. Vastaus: 1664,84 euroa.
- a) Anestusnopeus 75 kg potilaalle on 750 $\mu\text{g}/\text{min}$. Tiputusliuosta on minuutissa annettava $750/500 = 1,5$ millilitraa. b) 465 ml:n tiputus kestää $465 \cdot 500/750 = 310$ minuuttia eli 5 h 10 min. Vastaus: a) 1,5 millilitraa, b) 5 h 10 min.
- Olkkoon neljäkäs $ABCD$, missä kulma $\angle DAB = 81^\circ$ ja olkkoon $h = DE$ neljäkkään korkeus. Tällöin kolmio AED on suorakulmainen ja $h = 98,5 \sin 81^\circ = 97,2873$ m. Neljäkkään ala on $a = AB \cdot h = 98,5h = 9582,7992 \text{ m}^2 = 0,9582$ ha. Tontin neliömetrihinta on $10000/a = 1,0435$ euroa. Vastaus: Pinta-ala on 0,958 ha ja neliömetrihintaa 1,04 euroa.
- Porausreiän tilavuus $V = \pi r^2 h$, missä reiän säde $r = 7,0$ cm ja syvyys $h = 5720$ cm. Polkujen pinta-ala $A = pd$, missä pituus $p = 7250$ cm ja leveys $d = 45$ cm. Poluille levitettävän kerroksen paksuus $x = \frac{V}{A} = \frac{\pi 7^2 \cdot 5720}{7250 \cdot 45} \approx 2,6989$ cm. Vastaus: 2,7 cm.
- Funktion $f(x) = x^3 - 2x^2 + 3x + 17$ derivaatta $f'(x) = 3x^2 - 4x + 3$. $f'(x) = 2$, kun $3x^2 - 4x + 1 = 0$. Tämän toisen asteen yhtälön ratkaisu on $x = \frac{1}{6}(4 \pm \sqrt{16 - 12}) = \frac{1}{6}(4 \pm 2)$ eli $x = 1$ tai $x = \frac{1}{3}$. Vastaus: Kohdissa $x = 1$ ja $x = \frac{1}{3}$.
- Uusi ennakonpidätysprosentti on $100 - 73 - 0,8 = 26,2$ eli käteen jää 73,8 % palkasta. Jos vanha palkka on a , niin palkankorotuksen ja pidätysprosentin muuttumisen jälkeen jää käteen $0,738(a + 45)$. Tästä saadaan yhtälö $0,738(a + 45) - 0,73a = 49,60$ eli $0,08a = 16,39$, jonka ratkaisu on $a = 2048,75$. Vastaus: Uusi ennakonpidätysprosentti on 26,2 ja uusi palkka 2093,75 euroa.
- a) Kuvio koostuu janoista AD ja BC , jotka leikkaavat BC :n ja AD :n yhteisessä keskipisteessä E . b) Piste E koordinaatit ovat $(\frac{1}{2}(357 + 471), \frac{1}{2}(519 + 125)) = (414, 322)$. c) E on myös janan AD keskipiste. Jos piste D on (x, y) , on $\frac{1}{2}(132 + x) = 414$ ja $\frac{1}{2}(247 + y) = 322$. Näistä saadaan $x = 696$ ja $y = 397$. Vastaus: b) $(414, 322)$, c) $(696, 397)$.

10. a) Todennäköisyys 20 peräkkäiselle häviölle on $(\frac{1}{2})^{20} \approx 0,000000953 = 0,953 \cdot 10^{-6}$.
 b) Yhteensä pelaaja on menettänyt n häviön jälkeen $1 + 2 + 2^2 + 2^3 + \dots + 2^{n-1}$ euroa. Tämän geometrisen summan arvo on $2^n - 1$ euroa. Siis, jos pelaaja häviää 20 kertaa peräkkäin ja voittaa 21. kerralla, on hänen voittonsa $2^{20} - (2^{20} - 1) = 1$ euro. Vastaus: a) $0,953 \cdot 10^{-6}$, b) 1 euro.
11. Paraabelin pisteessä $(x, x^2 + 2x - 1)$ on koordinaattien summa $f(x) = x^2 + 3x - 1$. Tämä kuvaa edelleen ylöspäin aukeavaa paraabelia, joten sen pienin arvo löytyy derivaatan nollakohdasta. $f'(x) = 2x + 3 = 0$, kun $x = -\frac{3}{2}$. Tällä arvolla $y = \frac{9}{4} - 3 - 1 = -\frac{7}{4}$. Vastaus: Pisteessä $(-\frac{3}{2}, -\frac{7}{4})$.
12. a) Oikean lämpötilan y ja mitatun lämpötilan x välinen yhteys on $y = ax + b$. Kertoimet a ja b määräytyvät ehdoista $-9,2 = -9,9a + b$ ja $18,1 = 18,5a + b$. Vähentämällä yhtälöt toisistaan saadaan, että $28,4a = 27,3$ eli $a \approx 0,961268$, josta $b \approx 0,316549$.
 b) Jos lämpömittari näyttää oikein lämpötilassa x , on $x = 0,961268x + 0,316549$. Tästä saadaan $x \approx 8,173$. Vastaus: a) $y = 0,9613x + 0,3165$, b) $8,2^\circ$.
13. Jos Richterin asteikossa voimakkuudeltaan 6,8 olevassa järjestyksessä vapautuu energia E_1 , niin $\log_{10} E_1 = 11,8 + 1,5 \cdot 6,8 = 22,0$. Tästä saadaan $E_1 = 10^{22}$. Energia, joka on 50 % suurempi, on $E_2 = 1,5 \cdot 10^{22}$. Jos tätä vastaava Richterin asteikon lukema on M , on $\log_{10} E_2 = 11,8 + 1,5M$. Tästä saadaan $M = \frac{1}{1,5}(\log_{10}(1,5 \cdot 10^{22}) - 11,8) = \frac{1}{1,5}(\log_{10} 1,5 + 10,2) \approx 6,9174$. Vastaus: 6,9.
14. a) Lainan kuukausierä ilman lisämaksua saadaan kaavasta $A_1 = Kq^n \frac{1-q}{1-q^n}$, missä K on lainasumma, q korkotekijä ja n lyhennysten lukumäärä. Sijoittamalla $K = 1200$ euroa ja $q = 1,019$ saadaan, että $A_1 \approx 112,77579$ euroa. Tähän on vielä lisättävä lisämaksu $A_2 = 0,004K = 4,8$ euroa, joten kokonaiskuukausierä $A = A_1 + A_2 = 117,57579$ euroa. Lainan kokonaiskustannus on $12A = 1410,90948$ euroa. Vastaus: Kuukausierä on 118 euroa ja lainan kokonaiskustannukset 1411 euroa.
 b) Jos tasaerälainan vuosikorko on 31 %, on kuukausierän korkotekijä $r = 1 + \frac{1}{12} \cdot 0,31$. Kuukausierän suuruus on nyt $1200r^n \frac{1-r}{1-r^n} \approx 117,57560$ euroa, mikä on sentin tarkkuudella sama kuin a)-kohdan kuukausierä A . Tämä todistaa väitteen.
15. Jos x_0 on koneelle asetettu paino ja x pussin massa, on määrättävä x_0 niin, että $P(x \geq 1000) = 0,95$ normaalijakaumassa $N(x_0, 8)$. Siirrytään normitettuun normaalijakaumaan $N(0, 1)$ muunnoksella $z = \frac{x - x_0}{8}$, $z_0 = \frac{1000 - x_0}{8}$. Tällöin $0,95 = P(x \geq 1000) = P(z \geq z_0) = P(z \leq -z_0) = \Phi(-z_0)$. Taulukon mukaan $-z_0 = 1,645$ eli $\frac{1000 - x_0}{8} = -1,645$. Tästä saadaan $x_0 = 1013,16$. Vastaus: Koneelle asetetaan painoksi 1013 g.